

DRUŠTVENIK

LETO 1933 — ŠTEVILKA 4

V dve smeri

(Konec.)

Proti prvi nesreči, ki grozi danes našemu slovenskemu narodu, to je proti fašizmu in komunizmu, bo torej najtrdnější obrambni zid dosledno in podrobno izvedena katoliška akcija, ki je neobhodno potrebna prav v vsaki slovenski župniji, da bo vzgojila in prepojila res s trdnimi katoliškimi načeli armade naših mož in fantov, žena in deklet.

Kje tiči nevarnost komunizma in fašizma? V njih naukih, ki izgledajo za površnega lahkoverneža na prvi pogled jako vabljivi in celo odrešilni v današnjih stiskah in bedi, ki bi pa pomenjali v resnici nepopisno nesrečo za vse človeštvo, če bi zmagali za trajno, ker bi pomenjalo to nevarnost za povratek v — paganstvo. Edina in najtrdnější obramba proti tej nevarnosti je jasna, načelna, krščanska vzgoja našega ljudstva, da bo takoj in v vsakem položaju znalo ločiti zrno od plev, saj menda ni treba še posebej dokazovati, da je rešitev človeštva iz sedanjih stisk le v povratku družbe k večno veljavnim naukom evangelija. Čim bolj se namreč človeštvo oddaljuje od resnične krščanske ureditve družbe, v tem večji polom in v tem večjo zmedo prihaja. In dati tako resno, jasno in trdno načelno vzgojo širokim plastem našega ljudstva, to je prva in najvažnejša analoga katoliških akcij, zato ne odlašajte z njeno ustanovitvijo v nobeni župniji in vanjo je treba pritegniti prav vse, kar je katoliškega.

Druga nesreča, ki tare danes naše slovensko ljudstvo, je socialno-gospodarskega značaja. Kmetiški domovi propadajo, ker so kmetski pridelki skoro brez cene, a vse, kar moža kmet kupovati, je drago. Dohodki zato niti od daleč ne

pokrivajo več stroškov in kmetiški domovi lezejo v vedno večje dolgove. Tako je danes z gruntarji in polgruntarji.

A kaj naj rečemo celo o bajtarjih in delavcih? Ti preživljajo danes čase, kakršnih ne pomni že več rodov. Tisoči in tisoči lačni prezebajo s svojimi družinami v luknjah, ki bi ne bile primerne niti za živino, kaj šele za človeška stanovanja. Še oni, ki imajo delo, ne zaslužijo danes večkrat niti za hrano, dočim se nahajajo desetstisoči brezposelnih s svojimi družinami v obupnem položaju. Pred našimi očmi se vrši danes trašna žaloigra, v kateri duševno in telesno propadajo tisoči in tisoči naših bratov v Kristusu, bratov in sester po krvi in po jeziku. In med temi tisoči niso samo odrasli, ki morejo končno vsaj beračiti, temveč so tudi tisoči nedolžnih otrok, ki umirajo v največji bedi pred očmi staršev, ki jim ne morejo pomagati. Skratka: velika večina našega naroda živi danes v najhujši gospodarski stiski, tisočerin propada imetje, tisočeri pa propadajo celo sami, duševno in telesno.

Ali moremo ostati pri pogledu na te razmere brezbrizni? Ne in stokrat ne! To nam prepoveduje naša krščanska vera in naša narodna zavednost.

Ljubezen do bližnjega je prva osnovna dolžnost kristjana, ki nam jo veleva evangelij na nešteti mestih. Kdor te dolžnosti ne izpolnjuje, je kristjan samo na papirju in na jeziku, ne pa tudi v srcu. Dajanje miloščine evangelij na mnogih mestih naravnost ukazuje in prvi kristjani so šli tako daleč, da so izročali sploh vse svoje imetje skupnosti. Kdor podpira reveže, torej ne kaže le dobrega srca, ampak vrši svojo dolžnost. O tem je

menda vsako nadaljnje pojasnjevanje odveč.

Prav tako nam veleva podpiranje revežev in sploh lajšanje gospodarske in socialne bede tudi naša narodna zavednost. Slepac je, kdor kriči o narodnjaštvu, pri tem pa brezbrizno gleda, kako večina naroda gospodarsko in socialno propada. In da se mi danes polagoma izpreminjamo v narod beračev, ni nobenega dvoma. Ljubezen do naroda se kaže v tem, da z vsemi silami podpiramo politični, kulturni, gospodarski in socialni napredek lastnega naroda, vse drugo je sleparija in demagogija, ki danes okrog nas tako bohotno cvete in se šopiri. In ker sta ravno gospodarska in socialna beda danes pri nas najbolj pereči vprašanji, obstoji pravo in resnično narodno delo pred vsem v lajšanju gospodarskega in socialnega gorja, ne pa v praznem kričaštvu ter v prirejanju parad in veselic.

Vsega tega smo se doslej pri nas vse premalo zavedali. Krivico bi delali našemu ljudstvu, ako bi trdili, da ne pozna krščanskega usmiljenja. Nešteto solza so obrisale že usmiljene slovenske roke in nešteto lačnih je bilo nasičenih, a prav tako je res, da gledamo dan za dnem okrog sebe tudi kričeče primere prav nekrščanske trdosrčnosti. In to povsod, v mestih in na kmetih. Le spomnimo se na vnebo vpijoče razmere, v katerih žive pogosto naši prevžitkarji in ki jih tolikokrat osvetljujejo žalostne pravde pred sodiščem. Ali pomislimo na obupno usodo občinskih revežev, ki so obsojeni na oskrbo »po številkah«, na usodo brezposelnih itd. A, da še močnejše potrskamo na našo vest: le spomnimo se na trdosrčno prevzetnost, s katero je med vojno gledala marsikaka kmetica na stradanje med meščani in delavci. In danes: v marsikaki meščanski hiši zaslužita po dva, po trije, a kako trdosrčno zaloputavajo vrata pred reveži, ki potrskajo nanje. Skratka: mnogo dobrih, usmiljenih krščanskih src je pri nas, a tudi še mnogo, premnogo nekrščanske trdosrčnosti in nerazumevanja za bedo bližnjega.

Časih se pri celoti to ni poznalo. Ako revež ni dobil pri eni hiši, je potrkal pač

na druga vrata in za silo se je že pretolkel. Danes je pa drugače. Danes je pri nas toliko revščine, da moramo odpreti svoja srca in svoje roke prav vsi, če hočemo rešiti umiranja od lakote vsaj najpotrebnejše. Danes mora oni del naroda, ki še kaj ima, zbrati prav vse sile, da reši popolnega propada tisti del, ki nima prav nič. To nam ukazujeta naša narodna in krščanska dolžnost.

Kako? Treba je, da store svojo dolžnost javni zastopi in pa zasebna dobrodelnost. Naše občine ne smejo ostati več brezbrizne napram brezposelnim, onemoglim, sirotam itd., temveč morajo začeti posvečati tudi socialnemu skrbstvu svojo pozornost, ki jo jim nalagajo tudi postave, a so se doslej zanje tako malo brigale. Toda tudi najboljše organizirano javno socialno skrbstvo nikoli ne bo moglo obrisati vseh solza in olajšati vsega gorja. V tem pogledu bo vedno neobhodno potrebna tudi dobro organizirana zasebna dobrodelnost. Cerkev je že davno poskrbela tudi zato in pospeševala ustanavljanje Vincencijeve konference za moške ter Elizabetnih konferenc za ženske.

Po mestih in po večji delavskih krajih obstojajo tudi pri nas že dolgo let prelepo delujoče Vincencijeve in Elizabetne konference, dočim so po kmetih še skoro nepoznane. Res je, da časih morda niti potrebne niso bile, toda v zadnjih letih je beda med našim ljudstvom tako silno narasla, da bo morda le malokatera župnija še, kjer bi bila res še odveč, a zato bi naj pa iz takih redkih srečnih fara podprli konference v številnih takih župnijah, kjer domače konference nikakor ne morejo vsega. In teh je dandanes žal toliko!

Potom Vincencijevih in Elizabetnih konferenc bi se morala danes organizirati vsa krščanska zasebna dobrodelnost našega ljudstva, da s skupnimi močmi in smotrenim delom pretolčemo hude čase, ki jih danes naš narod preživlja in da ne propadejo telesno in duševno celi sloji. In iz teh konferenc bi naj izhajale tudi pobude za vse socialno delo naših občin, saj gotovo nima nihče toliko resničnega in globokega vpogleda v osrčje današnje bede, kot ravno konference.

Potrebna je krščanska prosveta, ne obsojamo poštene zabave, toda v vsaki dobi moramo posvečati največjo pozornost rešitvi onih vprašanj, ki so tedaj najbolj pereča. In nobenega dvoma ni, da sta to danes predvsem duhovna zmedenost in socijalna beda. Prvi postavimo

nasproti v vsaki župniji katoliško akcijo, drugi pa Vincencijevo in Elizabetno konferenco. To sta danes osrednji vprašanji slovenske katoliške organizacije, zato bomo o vsaki posebe izpregovorili v prihodnjih številkah še podrobneje. E.

Občine in naša društva

V eni lanskih števil *»Društvenika«* smo pojasnili, kaj je komunalna politika in kaj pomenja izraz *»politika«* v občeh. Dejali smo, da hočemo vzbuditi zanimanje za delo v blagor ljudstva in za javne posle v občinah zlasti med mladino, ne samo med moško, marveč tudi med žensko. Pa ne samo to. Saj imamo v društvih — hvala Bogu! — še može in žene, samostojne, ki jim prav tako veljajo naše razprave. Vsak občan torej, ki je prizadet v občini kot davkoplačevalec, mora sodelovati pri občinski upravi. Kako — o tem se bomo porazgovorili v naslednjih člankih, ki naj se v prihodnjih zimskih mesecih razmotrivajo doma in v društvih. Na kratko bodi še povedano:

1. kaj je občina?, in
2. kdo so občani?

Občina (— imenuje se tudi: krajevna ali politična ali po novi terminologiji upravna občina —) je skupnost ozemlja, določenega z zakonom s točno zarisanimi mejami in na tem ozemlju bivaajočega prebivalstva. — Oboje — ozemlje in prebivalstvo — tvori neločljivo celoto ali splošnost, — a vse skupaj tudi upravno in samoupravno edinico kot prvo in temeljno celico vse javne uprave. — Predaleč bi nas vedlo, ako bi hoteli v okviru omejenega prostora razpravljati, kako je nastala občina z vsemi dolžnostmi in pravicami kot upravna enota.* — Svoj postanek so imele občine že v davni dobi (predustavni dobi), to je pred zgodovinskim letom 1848., ki je omajalo temelje stare Avstrije. Nov za-

časni — lahko bi rekli tudi: prvi občinski zakon je bil objavljen z dnem 17. marca leta 1849. — Na čelo temu zakonu so bile postavljene kot še vedno veljaven izrek besede: *»Temelj svobodne države je svobodna občina.«* Svoboda v tem primeru je seveda zakonito zajamčena samouprava občine. To o pojmovanju občine, ki so ji bile z zakonom začrtane meje, kakršne obstoje v glavnem še danes. — Omenjeno bodi samo še to, da je bila že po dveh letih (1851.) ukinjena ustava, in da je bila naravna posledica — tudi ukinitve samoupravnih pravic v občinah, ki je bila takrat zadušena v kali. Nov občinski zakon, ki je sicer zagledal luč sveta l. 1859., sploh ni stopil v veljavo, razen določil o občinski domovinski pristojnosti. Februarska ustava iz l. 1861. je dala Avstriji zopet značaj ustavne države. Zato je bila ena izmed prvih nalog državnega zbora dati tudi občinam novo ustavo. Tako je bil že z dnem 5. marca 1862. l., drž. zak. št. 18, objavljen državni okvirni zakon, ki je pa vseboval le osnovna določila, kako naj se uredi občinsko poslovanje. Priznati moramo, da je bil ta zakon dober. Imel je samo XXVI. članov, a v zadnjem je imel pomembno določilo, da naj na podlagi teh osnovnih določil deželna zakonodaja izda deželne zakone odnosno občinske ređe, ki veljajo pri nas še danes. — Ti zakoni (občinski) redi so podlaga za naših razprav.

Odgovoriti moramo še na vprašanje: *Kdo so občani?* — To je namreč važno zato, ker morajo — kakor že rečeno — občani sodelovati pri občinski upravi, zlasti pri občinskem gospodarstvu kot najvažnejši panogi te

* Ob sebi umljivo se nanašajo razprave v tem in naslednjih člankih le na občine dravske banovine na podlagi zakonodaje v bivši Avstriji.

uprave. Popred naj omenimo se, da imamo lahko v občini poleg občanov tudi tujce, ki jim pa ne gredo vse tiste pravice kakor občanom ne glede na to, da je bila v naši državi tujcem slovanske narodnosti tudi v občinah priznana volilna pravica.

Po določkah občinskih redov (§ 6. za bivšo Kranjsko, § 6. za b. Koroško, in § 6. za b. Stajersko) so občani: a) vsi domačini, t. j. oni, ki imajo v občini domovinsko pravico; in b) občinski deležniki (sodrug, o. r. štaj.), to so vsi tisti, ki sicer niso domovinsko pristojni v občino, imajo pa v občinskem ozemlju kako hišno ali zemljiško posest, ali taki, ki plačujejo direktni davek od pridobitka (podjetja) ali obrti, izvrševane samostojno, končno tisti, ki stanujejo v občini in tam od kakšnega koli dohodka plačujejo davek. — Med občane se torej ne morejo šteti ostali tujci, ki se jim sicer ne more kratiti pravica bivati v občini, dokler žive v njej neomadeževano, toda ne plačujejo ondi nobenega davka.

Sedaj mislim, da ste vsi na jasnem, kaj je občina in kako važna javnopravna edinica je in bo tem bolj, ako se bo vsak občan zavedal, kakšne dolžnosti in pravice mu nalaga odnosno daje zakon glede soodločevanja pri občinski upravi, da bo res dobra. Ni prav in ni treba, da se prepušča vsa skrb in vsa odgovornost za občinsko gospodarstvo občinskemu odboru, najsi so izvoljeni ali pa postavljeni po višji oblastveni odredbi. — V tem je namreč bistvo po zakonu občinam zajamčene samouprave: da izvršujejo občani javno nad-

zorstvo nad občinskim gospodarstvom! — Pogrešno bi bilo, ako bi se hotela izogibovati ali preprečevati javna kontrola v tistih mejah, ki jih ne samo dovoljuje, ampak tudi ukazno določa zakon (občinski red).

Treba je torej vedeti, v katerih primerih je kontrola javnosti, to se pravi sodelovanje občanov pri občinski upravi in pri občinskem gospodarstvu ne samo po zakonu dopustna marveč naravnost nujna in potrebna.

Danes navajamo samo naslove onih poslov občinske uprave, pri katerih ima vsak občan z dolžnostjo zvezano pravico izvrševati javno nadzorovanje nad gospodarstvom občin. — Te pravice so:

1. Navzočnost občanov pri javnih sejah občinskih odborov ter izpodbijanje sklepov s pritožbami.

2. Vsak čas dovoljen vpogled v občinski inventar (= popis vsega premoženja in pravic občine)

3. Pregledovati občinski proračun, ki ga mora sestaviti župan ter ga razpoložiti na vpogled o b č a n o m 14 dni, p r e d e n ga predloži občinskemu odboru, da sklepa o njem.

4. Pregledati letne račune (računske zaključke) s prilogami vred ob razpoložitvi na vpogled tekom zakonite 14 dnevne dobe.

5. Dajati bodisi na zapisnik pri županstvu opombe, opozoritve, pomisleke proti raznim nedostatom v inventarjih, proračunih in računskih zaključkih, odnosno vlagati v postavnih rokih prizive (pritožbe). O vseh teh poglavjih hočemo razpravljati ločeno.

F. K-n.

Katoliška prosvetna organizacija na Slovaškem

Preobrat l. 1918. je prinesel Slovačkom narodno, jezikovno in v nekem oziru tudi versko svobodo. Komaj se je pokazala prva zarja novega svobodnega narodnega življenja, takoj so bile katoličanom izrečene velepomembne besede in to od najvišje strani: »Katoličani boste imeli toliko pravic in svobode v verskem

oziru, koliko si jo boste sami izvojevali.« To so bile sicer težke besede, toda v bistvu pomembne in resnične.

Katoliški Slovaki pa na ta boj niso bili popolnoma pripravljeni. Kat. cerkev na Slovaškem je mnoga stoletja živela nekako od zgoraj. Bila je otročiček pod materinim varstvom in ni se naučila stati

na lastnih nogah. To je tudi umevno, saj ni bilo voditeljev, ki bi vzgajali v slovaškem kat. duhu, škofje so bili navadno madjarski aristokrati. Slovaško zavedna duhovščina je bila preganjana in pošiljali so jo v najbolj revne in zapuščene župnije. Temu se je pridružilo še pomanjkanje slovaške kat. inteligence, pomanjkanje politično izobraženih in zmožnih voditeljev. Glede na to so morali ob revoluciji 1918 prevzeti vse vodstvo katoličanov še premalo izšolani in izkušeni možje. Če so zato delali napake, to ni bila njihova krivda, tudi ne naroda, ampak posledice razmer, v katerih so Slovaki dotlej živeli. Madjari so znali ta položaj izvrstno izrabiti. Tako je moral slovaški katolicizem v nekem oziru doživeti v dobi narodne revolucije popoln poraz.

Slovaška ima 3.500.000 prebivalcev, od teh 2.600.000 rimskih in grških katoličanov s 1.700 svetnimi in redovnimi duhovniki. Narod je torej izrazito katoliški. Tega pa protiverski voditelji republike niso mogli prenašati, zato so začeli napadati posebno duhovnike in redovnike. Ta borba je prehajala od dveh najbolj sovražnih strani, namreč od prenapetih nacionalistov in od internacionalistov. Pristaši in učenci Husa so vpili: »Stran od Rima!«, pristaši Marxa za: »Za proletariat!« Učenci Husa so hoteli imeti državno cerkev, marksisti nobene. Husovi učenci so hoteli, da bi Slovaki vstopili v češkoslovaško cerkev, marksisti naj bi izstopili iz cerkve. Gesla, način in metoda različna, smoter pa isti: smrt en urek katoliški veri in cerkvi!

Toda večje posledice protikat. akcije so utrpele posebno kat. šole. Večina slovaških osnovnih šol je namreč last katoličanov, ker so jih sami sezidali. Vzgoja je bila verska in ravno temu se moramo zahvaliti, da so protiversko agitacijo tako dobro odbili. Kulturnobojneži so zato navali predvsem na to utrdbo, da onemogočijo versko vzgojo mladine. Pri osnovnih šolah se to ni posrečilo, pač so pa uspeli v srednjih šolah. Leta 1922 je bilo na Slovaškem 1712 kat. osnovnih razredov, sedaj jih je pa 1770; čeprav jim postavlja šolska uprava velike ovire.

Pri srednjih šolah pa ni tako. L. 1918 je bilo na Slovaškem 44 srednjih šol, od katerih je imelo 22 katol. značaj, a sedaj je prevzela država vse. To je bila velika rana slovaškemu katolicizmu. Ostali pa sta še dve popolnoma katoliški gimnaziji, ki se vzdržujeta z miloščino, brez državne podpore. L. 1925 se je pa začela nova vojska proti kat. osnovnim šolam. Takrat je šlo 774.000 podpisov kat. staršev na ministrstvo šolstva, ki so brezpogojno zahtevali versko šolo in versko vzgojo mladine. Ta verski boj še ni končan. Toliko o šolstvu, ki je za slovaški katolicizem tolikega pomena, kot menda nikjer.

Slovaško časopisje, društva in politične stranke moramo razdeliti na tri tabore: katoličanom prijazne, brezbrizne in sovražne kat. veri. Časopisje je večinoma pisano v kat. duhu.

Na Slovaškem izhaja 10 dnevnikov, od katerih so trije katoliški, trije sovražni, štirje (v 14.000 izvodih) pa brezbrizni. Dnevnik, ki se posebno zanima za kat. stvar, je »Slovák«.

Glede društva in organizacij sploh je bila opaziti na Slovaškem prava epidemija, kar ne odgovarja slovaškemu značaju. To je povzročilo priselivše se češko uradništvo, ki se povsod organizira. Zaradi tega je nastalo mnogo društev, sovražnih veri in le v obrambo je bilo ustanovljenih tudi mnogo slovaških katoliških organizacij.

»Društvo sv. Vojteha« s sedežem v Trnavi s skoraj 100.000 člani je danes najmočnejša slovaška kulturna katoliška organizacija. Ima krasno moderno poslopje, tiskarno in knjigarno... Ustanovljeno je bilo l. 1870. in je za časa madjarske vlade edino budilo kat. zavest pri ljudstvu.

Mogočna organizacija je tudi »Katolička Jednota žien« s 76.000 članicami, ki neutrudno dela za upostavitve in ohranitev krščanskega rodbinskega življenja.

Slovaški kat. skauti in Orli so mogočno obramba kat. življenja. Tudi kat. organizacija »Društvo kat. mož« je velepomembna. Vsako teh društev ima svoje glasilo. Glavna opora pa so kat. politične stranke. Zadnje volitve v parlament

so dokazale odločno katoliško večino. Zbrale so 672.557 glasov, torej 49.1%, protiverske 370.359 glasov — 23.9%, brezbrizne pa 385.114 glasov — 27.0%.

To naj nam zadostuje. Številke nam zadosti kažejo, kakšno je stanje katolicizma na Slovaškem danes. Kakšno bo jutri, v bodočnosti?

Katoliška akcija bo najtrdnješe vzdrževala kat. misel in prepričanje, a pred-

vsem bo treba zagotoviti versko vzgojo mladine. Drugo sredstvo je katoliški tisk, zlasti poljudni. Jako se množe tudi vrste slovaških katoliških izobražencev. Pred letom je bil pri »Društvu sv. Vojteha« ustanovljen »Literarno znanstven: odbor« in takoj se je priglasilo 1.700 članov. Mladina je zares zavedna in se ne sramuje tudi javno pred profesorji pripoznati svojega kat. prepričanja. A. Jančovič

Naša gasilska organizacija

Slovenci imamo nedvomno jako mnogo organizatoričnega daru in tudi veselja in nagnjenja za organizacijo. Nekateri trdijo, da smo prinesli to iz stoletne nemške šole, pa naj bo temu kakorkoli, dejstvo je, da imamo na Slovenskem društveno življenje tako razvito, kot gotovo noben drug narod v južni in vzhodni Evropi.

Odveč bi bilo, to trditev še posebe dokazovati, saj imamo takih dokazov na pretek okrog in okrog nas. Med najzgovornejše pa spada nedvomno naše gasilstvo. Čeprav ne tvorimo Slovenci niti ene desetine Jugoslavije, je vendarle pri nas skoro natanko polovica vsega jugoslovanskega gasilstva. Okroglo 1000 občin šteje Slovenija, gasilskih društev je pa 760 s 24.000 člani. Motornih brigad je v vsej državi 400, od teh pa le v Sloveniji 280, torej skoro tri četrtine, gasilskih domov je v vsej državi 455, od teh samo v Sloveniji 327, torej zopet skoro tričetrtine. Skratka: glede gasilstva se ne morejo Srbi in Hrvatje z nami Slovenci niti primerjati.

Ali naj govorimo o važnosti gasilnih društev? Tudi to je nepotrebno. Naše ljudstvo se njih pomena prav dobro zaveda, sicer bi se gotovo ne mogla tako zelo razširiti in ukoreniniti. Imajo neprecenljivo človekoljubno vrednost, ker varujejo naše domove uničujočih požarov in so nedvomno tudi velikega moralnega pomena, ker goje misel skupnosti ter vzajemne pomoči.

Toda, kakor izvršimo mi Slovenci marsikaj le na pol, tako smo izvedli tudi prepotrebno gasilsko organizacijo le na pol. Ustanovili smo društva, nabrali članov,

jim preskrbeli opremo ter jim postavili tudi domove, potem se pa zanje navadno nismo več brigali. Tudi naš tisk se zanje ni prav nič brigal, razen da je prinesel tu in tam kaka poročila o raznih gasilskih paradah.

In to ni bilo prav! Posledica take brezbriznosti je bila nujno ta, da je zašla naša gasilska organizacija večkrat na huda stranpota, ki niso bila ne v skladu plemenito gasilsko mislijo in ne z mišljenjem našega slovenskega ljudstva. Res je, da smrdi riba pri glavi, toda naša gasilska organizacija šepa pri glavi in pri udih. Le pogledimo v premnoga društva. Brezbrizno, oziroma premalo zavedno članstvo le prevečkrat postavlja na čelo društev ljudi, ki vodijo potem društvo po potih, ki so v hudem nasprotju z mišljenjem našega ljudstva in tudi društvenih članov samih. Le spomnimo se na razna popivanja, plese in druge take »zabave«, ki jih tolikokrat prirejajo gasilska društva pod firmo »veselic« in proti katerim je bilo že toliko pritožb, kakih odločnih dejanj pa še nobenih. Ne bomo naštevati teh grehov še nadalje, le to naj še omenimo, da se je v mnoga gasilska društva ugnezdila že tudi prav očitna strankarska politika in so začeli razni politični nestrpnosti kratkomalo odklanjati sprejem katoliško zavednih članov, da celo izključevati jih, samo, da ostanejo na krmilu. Za, pri ostalem članstvu ni toliko zavednosti, da bi napravili v tem pogledu red.

Kakšni so udje, taka mora biti tudi glava. Če pogledamo danes našo gasilsko zvezo, tedaj pač ne moremo trditi o njej, da bi odgovarjala mišljenju članstva. Če

je vkljub temu v sedlu, je to le znak za brezbriznost člansiva, ki se mnogo premalo briga za to, kdo stoji na čelu take velike in pomembne organizacije. Čeprav bi morala biti gasilska organizacija slej ko prej izključno le človekoljubna ustanova, daleč, čim najdlje od vsake dnevne politike, je vendarle že ponovno stopila na pota, ki nikakor niso v skladu s tem načelom in ki so bila tudi prav gotovo v ostrem nasprotju z razpoloženjem in mišljenjem našega ljudstva in članstva naših gasilskih društev.

Gasilstvo, kakor smo povedali že v uvodu, ni zgolj ustanova, ki gasi le požare, kadar ti izbruhnajo, temveč tiči v

njem tudi velik moralni pomen in ima tudi velike duhovne naloge. Skrajni čas bi že bil, da bi se začeli tega nekoliko bolj zavedati in da ne dopuščamo več, da bi tako veliko in pomembno organizacijo izrabljali posamezniki v svoje namene in pristavljali k njej celo svoje politične lončke. Če hodete v vsaki posamezni fari poškrbeli v tem pogledu za strog red, to se pravi, da postavite na čelo naših gasilskih društev odločne in zavedne moze, ki ne bodo trpeli nobenih stranpotov, potem bo nastal kmalu tudi red v župah in v zvezi, kamor bo treba postaviti marsikakega novega moža.

DROBIŽ

Iz prosvetne organizacije

Obnovljena društva. Vpostavljeni so vsa rokodelska društva v Ljubljani, na Vrhniki in Novem mestu. V kamniškem okraju delujejo zopet sledeča prosvetna društva: Domžale, Ihan, Tunjice, Stranje, Smartno v Tuhinju, Motnik, Špitalič. V litijskem okraju: Kresnice in Stična v ljubljanski okolici poleg omenjenih rokodelskih društev tudi prosvetno društvo v Dev. Mar. v Polju in na Rudniku. Dalje delujejo Pevska zveza, Slov. krščanska ženska zveza, in Ljudski oder.

Društvo za varstvo deklet se je nedavno osnovalo v Ljubljani. Naloga tega društva je obvarovati dekleta docna in v tujini pred številnimi nevarnostmi, ki jim prete. To društvo vodi tudi v Ljubljani tkzv. »Kolodvorski misijon«. Vsa dekleta, ki morda iščejo službe v Ljubljani, na Hrvaškem ali kjerkoli v naši državi naj se obračajo po nasvete na Društvo za varstvo deklet, Masarykova c. v palači Vzajemne zavarovalnice. Želeti je, da se osnujejo v sleherni fari podobori tega društva.

Pripravljalni odbor za Krekov spomenik pozivlja vse prijatelje pokojnega Kreka, da prispevajo po svojih močeh, da se čimprej postavi zaslužnemu možu viden spomenik. Prosimo zlasti naše kulturne delavce po deželi, da organizirajo igre in gledališke predstave, katerih čisti dobiček naj poklonijo Pripravljalnemu odboru za spomenik. Zadostuje, da tako prireditelj javi odbor treh oseb pristojni oblasti.

Kam bomo romali? Romarski odsek Katoliške akcije v Ljubljani sporoča, da

se bodo letos v svetem letu vršila sledeča romanja:

1. O binškojnih praznikih odide skupina od 50 oseb v Rim, romanje traja od 1. do 7. junija in stane 1250 Din.

2. Posebni romarski vlak v Rim bo vozil s početkom septembra, ako se prihlasi zadostno število romarjev. Stroški bodo znašali za 7 dnevno romanje 1100 dinarjev.

3. Od 10. do 21. julija se vrši jubilejno romanje v Lurd. Stroški za to potovanje znašajo 2500 Din.

4. Avgusta meseca, in sicer prvo nedeljo se vrši veliko romanje na sv. Višarje. V dogovorih smo z oblastmi, da bi se dovolil skupni vizum. V tem slučaju bi znašali vsi stroški za romarja okrog 70 Din. Vse priglase sprejema Romarski odsek Katoliške akcije, Knezoškofijski ordinarijat Ljubljana.

Naša knjižnica

Farne knjižnice v vsako slovensko župnijo, to je bil klic vseh dosedanjih slovenskih katoliških shodov, od prvega leta 1892. dalje. Vsi so prav obširno in temeljito poudarjali neizmerni pomen dobre knjige za ljudsko vzgojo, zato so od vseh, zlasti pa od duhovščine, naravnost zahtevali, da se mora osnovati knjižnica prav v vsaki župniji, seveda ne taka, v kateri bi se le prašilo nekaj starih, brezpomembnih knjig, ki jih nihče več ne povoha, temveč živih in delavnih, ki bodo res izvrševale svoj namen. Zaradi znanih neprilik je velikemu delu naših knjižnic trenutno onemogočeno delovanje, toda to

naj nikakor ne bo dobrodošel izgovor za brezbrzižnost. Mnogo knjižnic itak ni bilo last družtev, temveč župnih uradov in te naj skušajo dobiti čim prej dovoljenje za nemoteno nadaljnje poslovanje. Kjer pa knjižnice doslej sploh še ni bilo, ali so pa že davno zaspale, tam bi pa ravno v sedanjem zatišju kazalo takoj ustanoviti take župnijske ali cerkvene knjižnice, da prosvetno delo med ljudstvom popolnoma ne zaspi, kar bi bilo v neprecenljivo škodo v verskem in narodnem pogledu. Marsikako drugo ljudsko prosvetno delo je danes iz enega ali drugega razloga nemogoče, zato naj se ta prilika, odnosno neprilika uporabi zato, da se ustanovi ali oživi vsaj župnijska ljudska knjižnica in po možnosti še čitalnica, iz katere bi zajemalo ljudstvo pravo krščansko izobrazbo kot iz večno živega studenca. Naj bi ne bili ti ponovni kliči in pozivi le glas vpijočega v puščavi, saj nas bo obdržalo in rešilo le neumorno in smotreno delo.

Novе knjige. Za velikonočne praznike smo dobili zopet nekaj novih knjig, po katerih bodo z največjim veseljem segli tudi podeželski bravci. Jugoslovanska knjigarna je izdala; predvsem sedaj še zadnji, t. j. tretji del znamenitega zgodovinskega romana »Faraon«, ki ga je spisal poljski pisatelj Boleslav Prus in na katerega smo opozorili že v zadnji številki. Že prva dva dela sta bila izredno zanimiva in napeta, ta del jih pa še prekosi v vseh ozirih, kajti tu nam pisatelj popisuje, kako je prestolonaslednik Ramzes zasedel prestol faraonov in na njem kmalu tudi našel svojo žalostno smrt. Ističasno nam pisatelj ravno v tem delu naslika še prav posebno naporno razmere v starem Egiptu. Prepričani smo, da bo postal Prusov »Faraon« med našim ljudstvom prav tako priljubljen, kakor znameniti romani njegovega rojaka Sienkiewicza. — Dalje je izdala Jugoslov. knjigarna pred prazniki tudi osmi zvezek »Izbranih spisov« Ivana Preglja, ki spada med naše največje pisatelje in ki ga tudi kmetiško ljudstvo dobro pozna po lepih povestih iz Družbe sv. Mohorja (P. P. Glavar, Mlada Breda i. dr.) Ta zvezek prinaša življenjepisi pesnika Simona Jenka (»Simon iz Praše«) v obliki romana in pa roman »Usehli vrelci«. Oba bodeta za preproste bravce nekoliko težje razumljiva, vendar bi ne smelo biti niti ene podeželske knjižnice brez vseh zvezkov Pregljevih »Izbranih spisov.« — Tik pred veliko nočjo je pa izšla v isti založbi še tretja knjiga, to je prevod romana »Kačja zalega«, ki ga je napisal odličen moderni francoski katoliški pisatelj Fr. Mauriac. Roman vam opisuje 68 letnega skopuškega starca, a bo preprostemu bravcu nekoliko težje razumljiv

Tudi v Mohorjevi knjižnici je izšlo za tle mesece nekaj novih zvezkov, med katerimi opozarjamo danes pred vsem na obširen roman »Krivljeni vinar«, ki ga je napisal znani nemški katoliški pisatelj Peter Dörfler. Pisatelj nas vodi v njem v južnonemško gorsko vas, kjer nam tako globoko in prepričevalno predstavi celo vrsto oseb, ki žive pred nami svoje težko življenje, zmagujejo in propadajo s svojimi nazori vred. To je prav gotovo eden najlepših in najboljših ljudskih romanov v najboljšem pomenu besede, kar jih je zadnja leta pri nas izšlo. Prepričani smo, da bo dobila ta povest, v lepem Pregljevi prevodu tudi med našim ljudstvom nešteto navdušenih bravcev, zato jo vsem našim knjižnicam najtopleje priporočamo.

Izmed novih hrvaških knjig moramo naše bravce vsekakor opozoriti na prekrasen roman »Barun Ivica«, ki ga je napisal eden največjih hrvaških pisateljev, Avgust Senoa. Ta roman izhaja pravkar tudi v slovenskem prevodu kot podlistek v našem »Domoljubcu«, vendar smo prepričani, da ga bodo nešteti prijatelji lepe knjige hoteli imeti tudi v knjigi, zlasti pa še oni, ki bi ga v »Domoljubcu« ne utegnili brati sproti. Pretresljiva žalostna igra mora vsakega ganiti do solz, zato je nihče vse življenje ne bo pozabil, kdor jo prebere le enkrat. Roman je izšel v znani zbirki »Knjižnica dobrih romanov«, ki jo izdaja »Društvo sv. Jeronimac« v Zagrebu (Trg kralja Tomislava 21) in kjer je izšlo že tudi več drugih romanov tega velikega hrvaškega pripovednika. »Zlatorevo zlato« smo n. pr. našim bralcem nedavno že najtopleje priporočili.

Po naših odrih

Vsem odrom priporočamo, da vprizarjajo predvsem igre, ki so izšle pod zbirko »Ljudski odere«. Te so: Beneški trojčki, Slehernik, Trije kralji in Koroški tihotapci, ki je izšla kot 4. zvezek »Ljudskih iger« od pisatelja Franceta Brenka. Igra se vrši v času bojev za Koroško. Opisuje nam pisatelj slovensko življenje na Koroškem ob priliki plebiscita. Prizori se odigravajo na naših visokih gorah med Koroško in Gorenjsko. Igra bo brez dvoma vsem slovenskim odrom ugajala, zlasti ker ne stavi glede scenerije prevelikih zahtev. Le gostilniška soba in skalnato brezno sta neobhodno potrebna. Na razpolago je dalje po znižani ceni igra »Vmeščenje Valuka« in Štepiharc, zgodovinska igra v 4. dejanjih, spisal Peter Bohinjec. Vse omenjene igre se dobe pri Ljudski knjižnici, Miklošičeva cesta 7, v palači Vzajemne posojilnice, prvo nadstropje.